

**Dövlət şirkətlərinin səmərəliliyinin
artırılmasına dair tədqiqatlar üzrə
(“Azərsu” ASC təmsalında)
*(Müqavilə-2019 CİPE/X/2)***

HESABAT

Tədqiqatın strukturu

- 1. Tədqiqatın Məqsədi**
- 2. Su sektorunun Azərbaycan iqtisadiyyatında rolu**
- 3. Su sektorunun səmərəliliyi nədir və dünya təcrübəsində necə qiymətləndirilir.**
- 4. Azərbaycan iqtisadiyyatında su sektorunun əsas oyunçuları**
- 5. “Azərsu” ASC –n Azərbaycan iqtisadiyyatında mövqeyi və fəaliyyət qabiliyyətliliyinin qiymətləndirilməsi**
- 6. “Azərsu” ASC fəaliyyətinin səmərəliliyinin dəyərləndirilməsi**
- 7. “Azərsu” ASC milli su bazarında rəqabətliliyinin hüquqi və faktiki səviyyəsi**
- 8. Milli iqtisadiyyatda su sektorunun səmərəliliyinin artırılması yolları**
- 9. “Azərsu” ASC səmərəliliyinin artırılması istiqamətləri və yolları**

Tədqiqatın hədəfləri və məqsədi

Aparılan tədqiqatların iki mühüm hədəfi vardır:

- Transformasiya dövrü yaşayan Azərbaycanda Dövlət şirkətlərinin fəaliyyətinin səmərəliliyini şərtləndirən amillərin və təsirlərin identifikasiyası;
- Milli iqtisadiyyatda su ehtiyatlarından istifadənin və “Azərsu” ASC fəaliyyətinin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi.

Tədqiqatların məqsədi-

- Azərbaycan iqtisadiyyatında Dövlət şirkətlərinin fəaliyyətinin hüquqi-iqtisadi mühitinin və dövlət aktivlərindən istifadənin xüsusiyyətlərinin - məişət su sektorunun iqtisadi inkişafa təsirləri və Azərsu ASC-nin fəaliyyətinin bilavasitə sosial-iqtisadi nəticələrinin qiymətləndirilməi təşkil edir.

Su sektorunun Azərbaycan iqtisadiyyatında rolu

- Azərbaycan ərazisində içməyə yararlı sular məhdud ehtiyatlara malik olmaqla qeyri-bərabər paylanmışdır. Hazırda ölkənin yerüstü su ehtiyatları 27 km³ təşkil edir, quraq illərdə isə bu ehtiyat 20-21 km³ qədər azalır.
- Şirin su ehtiyatlarının 70-72 faizi ölkə hüdudlarından kənarında formalaşır.
- Su ehtiyatlarının 19-20,6 km³ transsərhəd çayların, 9,5-10 km³ isə yerli çay axımını hesabına formalaşır.
- Azərbaycan ərazisindəki 8359 çaydan yalnız 171-nin uzunluğu 25 km artıqdır. 327 -uzunluğu 25 km, 7861- uzunluğu isə 10 km azdır. Hesablamalara görə, Azərbaycanda çay şəbəkəsinin orta sıxlığı 0,39 km³ təşkil edir.
- Çay şəbəkəsinin ən böyük sıxlığı Lənkəran (0,84 km/km²), ən az sıxlığı isə Ceyrançöl və Abşeron-Qobustan (0,20 km/km²) payına düşür.
- Təbii şəraitdə respublikada çay suları şirin sulu olmaqla ümumi minerallaşma dərəcəsi 0,3-0,5 qm/l səviyyəsindədir. Çay sularının kimyəvi tərkibində hidrokarbonat və kalsium ionları üstünlük təşkil edir.
- Azərbaycanda 140-a qədər su anbarı var. Mingəçevir (həcmi 16 mrd/m³), Şəmkir (2,6 mrd/m³), Araz (1,3 mrd/m³), Sərsəng (0,5 mrd/m³) su anbarlarıdır. Su anbarlarının ümumi sahəsi 87 min hektar, suyunun həcmi isə 22 km³ yaxındır.
- Azərbaycan ərazisində ümumi sahəsi 394 km² olan 450-yə yaxın göl mövcuddur ki, bunlardan da 200-ə yaxını yay aylarında quruyur. Göllərin ümumi su ehtiyatı 0,9 km³, şirinsulu göllərin ehtiyatı isə 0,03-0,05 km³ yaxındır.

Su sektorunun səmərəliliyi dünya təcrübəsində

- ✓ Təmiz su insan həyatının təmin edilməsi və onun sağlamlığı üçün son dərəcə vacib ehtiyat növüdür.
- ✓ Dünya əhalisinin 40% su çatışmazlığından əziyyət çəkir və bu rəqəm getdikcə artır. BMT ekspertlərinin qiymətləndirmələrinə görə, hazırda 783 milyon nəfər təmiz su təminatından məhrumdur. 1.7 milyard nəfər isə çay hövzələrində yaşamlarına rəğmən, əlavə içməli su təminatına ehtiyacı var.
- ✓ İnsanların su və gigiyena xidmətinə malik olma hüququ bəşəriyyət tərəfindən sübuta ehtiyacı olmayan arqument kimi qəbul edilmişdir.
- ✓ BMT-nin Baş məclisinin Qətnaməsinə görə:
  - hər bir insan şəxsi istifadə və məişət ehtiyaclarının qarşılınması məqsədi ilə yetərli həcmdə (hazırda gündəlik 50-100 l) su əldə etmə hüququna malikdir.
  - Su, qiymət və keyfiyyət baxımından əlçatan olmalıdır (suyun dəyəri ev təsərrüfatlarının xərclərinin üç faizindən çox olmamalıdır).
  - Su eyni zamanda fiziki baxımdan əlçatan olmalıdır(su mənbəyi evdən 1000 mertdən çox uzaqlıqda olmamalıdır və onu gətirilməsi 30 dəqiqədən çox vaxt çəkməməlidir.)
- ❖ ***Azərbaycan respublikasında gündəlik su təminatı 56.2 l təşkil edir və su xərci, ev təsərrüfatı xərclərinin çox kiçik hissəsini təşkil edir.***

- Minilliyin inkişaf məqsədləri su təhcizatını mühüm hədəflər kimi müəyyənləşdirmişdir. 1990 ildən indiyədək. 2.6 mlrd nəfər, o cümlədən zəif inkişaf ölkələrində əhalinin 42 % su təhcizatı yaxşılaşdırılmışdır.
- UNİSEF-ə əsasən, əhalinin 91 % yaxşılaşdırılmış su təhcizatına malikdir.
- BMT-n dayanıqlı inkişaf gündəliyində suya əlçatanlıq məqsədi 6-cı hədəf kimi qeyd olunub. Hədəfə nail olunması- suyun keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, ekosistemin su resurslarından istifadənin effektivliyinin yüksəldilməsini ehtiva edir.
- Ekspert qiymətləndirmələrinə görə, qlobal işçi qüvvəsinin üçdə ikisi su istehlakından bilvasitə asılıdır. Təkcə Afrikada içməli su və əsas sanitariya xidmətlərə əlçatanlığı təmin etməyə yönəlmiş kiçik miqyaslı investisiya layihələrinin realizasiyası ildə 28.4mlrd. dollar və ya bütün kontinentin ÜDM-n 5.8% qədərində iqtisadi effekt verə bilər.
- ABŞ-da su təhcizatı və infrastruktura yönəlmiş hər bir milyon dollar, 10-20 iş yeri yaradır. Su təhcizatı və təmizlənməsi ilə bağlı yerli sənayedə yaradılan hər bir işçi yeri, milli iqtisadiyyatda dolayısı ilə 3.68 iş yerinin yaranmasına səbəb olur.

- “Yaşıl iqtisadiyyata” su amilinin daha da gücləndirir. Hazırda işçi qüvvəsinin təxminən 1%-i su ilə bağlı sektorlarda məşğuldur. Qiymətləndirmələrə görə dünyada istifadəyə götürülən suyun təxminən 30% itkilərə gedir. Məsələn Londonda bu 25%, Norveçdə isə 32% təşkil edir.
- İqlim dəyişikliyi fonunda şirin suya olan tələb artmaqdadır. 80-ci illərdən başlayaraq, qrunut sularının istifadəsi ildə 1% artır. Qlobal istiləşmənin hər bir faiz artımı, dünya əhalisinin 7%-nin bərpa olunan su ehtiyatlarının həcmində təxminən 20 % azalmasına səbəb olur.
- Son yüz ildə dünyada suyun istifadəsi 2 dəfə artmışdır.
- Dünya su komissiyasının məlumatlarına görə gün ərzində hər nəfərə yemək hazırlamaq və şəxsi gigiyena üçün 20-50 litr su (orta-40 l) tələb olunur. Lakin dünya əhalisinin 40% (3 mlrd.n.) su qıtlığından əziyyət çəkir. 2025-ci ildə isə su çatışmazlığından əziyyət çəkənlər dünya əhalisinin 2\3 təşkil edəcəkdir.
- Dünyadakı xəstəliklərin 80% su ilə bağlıdır. Su ilə yarılan xəstəliklərdən ildə 3 mln nəfər ölür.
- İnsana gündəlik yemək hazırlamaq üçün 2-4 litr su tələb olunursa, yeməyin məhsullarının istehsalı üçün 2000-5000l tələb olunur. 1 kq taxıl istehsalı üçün -800-4000l, 1kq. ət üçün 2000-16 000 l, 1 kq.düyü üçün 3500 l su istifadə olunur
- Ekspert qiymətləndirmələrinə görə su təminatı və sanitari şəraitinin yaxşılaşmasına qoyulan hər dollar investisiya 3-34 dollara qədər gəlir gətirir.
- Dünyada iri çayların 260-ı iki və daha çox ölkənin ərazisində keçir və dəqiq tənzimləmə razılaşmalarının olmaması daima konfliktləri yaranması üçün əlverişlidir.
- Son 50 ildə dünyada 507 su münaqişəsi olmuş, 21 dəfə bu silahla münaqişə forması almışdır. BMT-nin qiymətləndirmələrinə görə dünyada hərbi münaqişəyə çevirilə biləcək su ocaqları sırasında Araz və Kür çaylarında vardır.

Su idarəçiliyində təkmilləşdirmənin 3 istiqaməti var

- Dövlətin birbaşa iştirakının genişləndirilməsi- belə yanaşma səmərəliliyin azalması, yerli xüsusiyyətlərin nəzərə alınmaması səbəbindən təsərrüfatçılıq mühitinin pisləşməsi və büdcə xərclərinin əhəmiyyətli artımına səbəb ola bilər;
- İstismar funksiyalarının aşağı səviyyəyə ötürülməsi – özəlləşdirilmiş obyektlərin investisiya cəlbediciliyi və rəqabət mühiti olduqda milli maraqlara cavab verə bilər. Belə yanaşma idarəçilikdə “hövzə” prinsipinin pozulmasına, iri layihələrin realizasiyası və su obyektinin qorunmasında səmərəliliyin düşməsinə və milli maraqlara xələl gətirə bilər;
- Kompensasiyalı variant- idarəçiliyin müxtəlif səviyələrdə məhdudlaşdırılmasını, dövlətin su təsərrüfatçılığında səmərəliliyin yüksəldilməsini, büdcə vasitələrinin effektiv istifadəsini və su hövzələrinin zərərli təsirlərdən qorunmasını təmin edə bilər.

	Yağıntı	Daxili axınlar	Digər ölkələrdən axınlar	Bərpa ol-n şirin su hecmi	A dam başın su eht. m3/ad	Dax.Eht. üzrə a/b su eht-ı
Dünya	108928	42921				5685
Avropa	12561	6578			...	8864
Amerika	44408	19655			...	19522
Asiya	26855	11865			...	2634
Afrika	20371	3931			...	3129
Rusiya	7865	4313	212.2	212.2	30815	29372
Azərbay -n	38.7	8.1	26.6	26.6	3529	826
Ermən -n	16.7	6.9	0.9	0.9	2652	2341
Gürcü-n	71.5	58.1	5.2	5.2		
İran	398	128.5	8.55	8.55	1688	1583
Türkiyə	465	227	-15.4	-15.4	2621	2811

	ÜDM (AQP) mlrd.doll ABŞ	İstifadə olunan su mlrd.m3	ÜDM-ə suyun xüsusi çəkisi
Azərbaycan	160	12.1	13
Rusiya	3622	62.2	17
Ermənistan	28.9	2.86	99
Belarus	178	1.51	8
Qazaxstan	424	23.3	55
Almaniya	3906	33.0	8
Fransa	2996	30.0	11
ABŞ	18121	387	21
Türkiyə	1945	52.0	27
Yaponiya	5177	80.1	21

- “Azərsu” ASC Abşeron Regional Səhmdar Su Cəmiyyətinin 2004-cü ildə yenidən təşkili ilə yaradılmışdır.
- Cəmiyyətin bütün səhmləri dövlətə məxsusdur. Dövlət adından Cəmiyyətin səhmlərinin saxlayıcısı kimi AR ƏMDK çıxış edir. (2019 cu ildən etibarən AR İN)

- Azərsu” ASC 2019 –cu ilin sonuna, ölkə üzrə 1515145 abunəçini içməli su ilə təmin edir. Bunlardan 1456181-i əhali, 58964-i isə qeyri-əhali istehlakçılardır.
- Cəmiyyətin balansında 19700 km uzunluğunda su, 4900 km uzunluğunda kanalizasiya və yağış suları xətləri vardır.
- Hazırda şəhər və rayonların su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin yenidənqurulması layihələri icra olunur. İşlər dövlət vəsaitləri və beynəlxalq maliyyə qurumlarından cəlb olunan kreditlər hesabına maliyyələşdirilir.
- 01.10.2019-ci il tarixə "Azərsu" ASC üzrə işçi sayı 13 min nəfərdir.

- “Azərsu” ASC ictimaiyyətə açıqlanan sonuncu məlumat, Azərsu və onun törəmə müəssisələri qrupunun 2018 ildəki fəaliyyəti haqqında Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatıdır.
- Hesabata kənar ekspert kimi Rəy vermiş “RSM Azərbaycan” şirkətinin Auditorları hesabatın doğru olan məlumatlar əsasında hazırlandığına əmin olduqlarını, lakin “belə əminlik səviyyəsi Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun auditin aparılması zamanı əhəmiyyətli təhriflərin aşkar olunacağına zəmanət vermir” kimi qeyd edirlər. Başqa sözlə, auditorlar
- *Konsolidasiya olunmuş hesabat materiallarının obyektivliyinə şübhə ilə yanaşırlar.*

- Hesabata əsasən Şirkətin uzunmüddətli aktivləri il ərzində təxminən 200 mln. m. artaraq 813.5 (2017 il - 614.5) mln.m, cari aktivləri isə 26 mln.m artaraq 105.6 mln.m çatmışdır.
- *Maraqlı məqam ondan ibarətdir ki, aktivlərin artmasının ciddi elementini -debitor borclarının iri həcmi- təxminən 78 mln.m.təşkil edir.*
- *İl ərzində yığılmış zərəri 480 mln. m. artmışdır. Zərərin artması, dövlət investisiyalarının il ərzində 316 mln.m artaraq 4190 mln.m, mahiyyəti aydın olmayan “əlavə ödənilmiş kapitalın” isə 450 mln.m artaraq, 2013 mln.m çatması şəraitində baş vermişdir.*
- Hesabata əsasən, il ərzində ümumi əməliyyat zərəri 28 mln.m azalmışdır. Bu azalma, inzibati xərclərin 7.5 mln.m və “digər əməliyyat xərclərinin” 75mln.m, digər gəlirin isə 57.5 mln.m azalması fonunda baş vermişdir. Lakin həmin bölmədə verilmiş xərc mədələri üzrə məlumatların cəmləyərkən məlum olur ki, əməliyyat zərəri 2017-ci ildə 752.364 mln.m, 2018-ci ildə isə 623.274 mln. m. olmaqla fərq, yəni il ərzində zərərin azalma həcmi- 129.09 mln.m təşkil etmişdir.
- *Bu fərqi səbəbləri hesabatdan aydın olmur və fikrimizcə bu fakt, Auditorun rəyində qeyd edilmiş “əminlik səviyyəsinə” şübhəli yanaşmanın doğruluğunu ifadə edir.*

Dövlət investisiyaları

	31.12.2018	31.12.2017
Qeyri-maliyyə aktivləri	51,677	47,819
Dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilmiş	2,783,876	2,765,200
Dövlət zəmanəti ilə beynəlxalq maliyyə təşkilatları tərəfindən maliyyələşdirilmiş	1,354,603	1,061,391
Cəmi	4,190,156	3,874,410

2018-ci il ərzində müxtəlif büdcə təşkilatları tərəfindən əvəzsiz verilmiş qeyri-maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyəri 3,735 min AZN (2017 il - 7,389 AZN) məbləğində olmuşdur.

Faiz hesablanan kreditlər və borc öhdəlikləri

	31.12. 18	31.12. 17
Beynəlxalq maliyyə institutları tərəfindən maliyyələşdirilən dövlət kreditləri	152,672	167,268
Maliyyə Nazirliyindən dövlət kreditləri	90,778	71,466
Yerli banklardan kreditlər	73	71
Cəmi kreditlər	243,523	238,805

❖ **Dünya Bankından (BİA) kreditlər**

- 06 iyul 1995-ci il BİA ilə 38,800 min XBH (91,463 AZN)
- 30 iyun 2003-cü il BİA ilə 9,673 min XBH (22,802 AZN) məbləğində daha bir kredit razılaşması imzalamışdır.
- ***“Böyük Bakının Su Təchizatı Sisteminin Yenidənqurulması Layihəsi” üçün verilmişdir.***

❖ **KfW-dan kreditlər**

- 25 sentyabr 2006-cı il “KfW” tərəfindən 14,827 min Avro (28,865 AZN)
- 26,350 min Avro (51,298 AZN) məbləğlərində iki kredit verilmişdir.
- ***“Bələdiyyə infrastrukturu üçün Açıq Proqram” üçün verilmişdir.***
- 31 dekabr 2018-ci il tarixinə kreditlər üzrə cəmi azalmış məbləğ, müvafiq olaraq, 14,827 min Avro (28,865 AZN) və 23,228 min Avro (45,220 AZN) olmuşdur (31 dekabr 2017-ci il: müvafiq olaraq, 14,827 min Avro (30,109 AZN) və 17,756 min Avro (36,057 AZN)).

- **Natixis-dən kredit**

- 30 sentyabr 2006-cı il tarixində fransız korporativ və investisiya bankı olan Natixis Fransa Respublikası 35,000 min avro (68,138 AZN) məbləğində kredit verilmişdir.

- *“Hövsan tullantılarının idarəedilməsi sisteminin, Zığ nasos stansiyasının rekonstruksiyası” üçün verilmişdir.*

- **Asiya İnkişaf Bankından kredit**

- 29 noyabr 2005-ci il AİB tərəfindən Dövlətə illik effektiv faiz dərəcəsi 5,428 min XBH (12,795 AZN) məbləğində kredit verilmişdir.

- *“Şəhər su təchizatı və kanalizasiya layihəsi” adlı layihənin maliyyələşdirilməsi üçün verilmişdir*

❖ AR Maliyyə Nazirliyindən kreditlər

- 29 noyabr 2016-cı il tarixində 17,382 min ABŞ dolları (29,549 AZN) və 11,943AZN iki faizsiz kredit almışdır. Müqavilələrə görə kreditlərin geri qaytarılması ildə iki dəfə 8 bərabər hissə olmaqla 2024-cü ilin sentyabr ayında başlayaraq 2027-ci ilin dekabr ayında başa çatacaq.
- 07 iyun 2017-ci il tarixində Qrup Maliyyə Nazirliyindən 11,183 min ABŞ dolları (19,011 AZN) faizsiz kredit almışdır. Müqaviləyə görə kreditin geri qaytarılması ildə iki dəfə 8 bərabər hissə olmaqla 2025-ci ilin fevral ayında başlayaraq 2028-ci ilin avqust ayında başa çatacaq.
- 2017-ci ilin sonunda 11,280 min ABŞ dolları (19,176 AZN) faizsiz kredit almışdır. Müqaviləyə görə kreditin geri qaytarılması ildə iki dəfə 8 bərabər hissə olmaqla 2027-ci ilinfevral ayında başlayaraq 2030-cu ilin avqust ayında başa çatacaq.
- 2018-ci ilin sonunda 11,390 min ABŞ dolları (19,363 AZN) faizsiz kredit almışdır. Müqaviləyə görə kreditin geri qaytarılması ildə iki dəfə 8 bərabər hissə olmaqla 2028-ci ilinfevral ayında başlayaraq 2031-ci ilin avqust ayında başa çatacaq.

AR Beynəlxalq Bankından kredit

- 15 iyul 2016-cı il tarixində faiz dərəcəsi illik 1% olmaqla 239,720 AZN məbləğində dövlət zəmanəti əsasında kredit razılaşmasını imzalamışdır.
- 31 dekabr 2016-cı il tarixinə cari infrastruktur layihələrinin maliyyələşdirilməsi üçün bu kreditin tam məbləğində əvəsait yönəltmişdir. 31 dekabr 2018-ci il tarixinə kredit üzrə 73 AZN məbləğində ödənilməmiş yığılmış faiz qalığı mövcuddur.

Mənfəət vergisi istisna olmaqla vergilər və cərimələr üzrə kreditor borcu

	31 12.2018-ci il	31 12.2017-ci il
ƏDV	534	11,378
İqtisadi və maliyyə cərimələri	393	8,307
Əmlak vergisi	1,741	5,428
Mənbədən tutulan vergi	300	221
Torpaq vergisi	55	2,364
Gəlir vergisi	683	1,185
Yol vergisi	3	138
Cəmi digər vergilər və cərimələr üzrə	2,641	3,895

	31.12.18	31.12.2017
Cəmi kreditor borcları tikinti xidmətlərinə görə və təchizatçılar tərəfindən təqdim edilmiş material, nəqliyyat, su təchizatı, enerji və kommunal xidmətlərə görə	434.072 mln.m	493.995 mln.m,
Satışdan gəlirlər	35,899	45,847
Enerji məsrəfləri	47,202	44,807
Təhlükəsizlik xərcləri	3,822	3,851
Su alışı	50	42
Digər xərclər	31,134	6,416

Satışdan gəlirlər və təxirə salınmış gəlirlər

Su satışı	115,549	110,621
Kanalizasiya xidmətləri	54,397	51,449
Digər satışlardan gəlirlər	6,769	3,675
Cəmi satışlardan gəlirlər	176,715	165,745
Təxirə salınmış gəlirlər	7,891	7,664

	2018 il	2017 il
Maya dəyəri	92,937	85,727
İnzibati xərclər	22,989	31,216
Satış/paylama xərcləri	76,102	66,737
Digər əm/xərcləri	492,876	567,416
Cəmi	684,904	751,096

Cəmi digər gəlir 2018-ci ildə 26,300 mln.m,
2017 –ci ildə 83,866 mln.m,
o cümlədən DSMF üzrə borcların silinməsindən yaranan
gəlirlər 16,5 (2017-ildə isə vergi borclarını silinməsindən
yaranan gəlir -21.328 mln.m) olmuşdur.

Mənfəət vergisi

- 31 dekabr 2018-ci il tarixində gələcək dövrə köçürülmüş zərərlər və digər müvəqqəti fərqlərdən uçota alınmamış təxirə salınmış vergi aktivinin ümumi qalığı, 1,161,719 AZN (31 dekabr 2017-ci il üzrə: 1,080,566AZN) təşkil etmişdir.
- 31 dekabr 2018-ci il və 31 dekabr 2017-ci il tarixlərində başa çatan illər üzrə vergi xərcləri və yerli vergi dərəcəsinə vurulmuş uçot mənfəətinin/(xərcinin) nəticələri arasında üzləşdirmə :

	2018	2017
• Vergidən əvvəl zərər	479,132	508,188
• 20 faiz v/d ilə nəzəri vergi x.	95,826	101,638
• Çıxılmayan xərclər	138	125
• Uçota alınmamış təxirə salınmış vergi aktivində artım	96,757	101,675
• İl üzrə mənfəət vergisi xərci	1,069	162

Azərsu” ASC səmərəliliyinin artırılması istiqamətləri

- SC-lərin yaradılması, idarəçiliyi, eləcə də təsisçilərinin (səhmdarlarının) hüquqları xüsusi normalarla tənzimlənir. SC-nin korporativ idarəetmə hüququna görə, Azərbaycan qanunvericiliyi Avropa modelinə əsaslanır. 2004-cü ilin mart ayının 6-dək səhmdar cəmiyyətləri “Səhmdar cəmiyyəti haqqında” (12 iyul 1994-cü il) qanunu rəhbər tuturdular. Bu tarixdən sonra isə qanun qüvvədən düşmüş və hazırda SC-lərin fəaliyyətində əsas normativ aktı Mülki Məcəllə (MM) təşkil edir .
- 2011-ci ilin yanvar ayında İqtisadi İnkişaf Nazirliyi ictimaiyyətin geniş dairəsinin iştirakı ilə hazırlanmış “Azərbaycan Korporativ İdarəetmə Standartları”nı qəbul edilmişdir. Lakin standartların istifadəsi könüllü olduğu üçün onun praktikada tətbiq olunacağı əvvəlcədən böyük şübhə döğurürdü. Altı ildən çox zaman keçməsinə baxmayaraq, bank və ya sığorta şirkəti olmayan hər hansı SC hələ nizamnaməsini bu standartlara uyğunlaşdırdığını bəyan etməmişdir.

- Mili qanunvericilikdə səhmdar cəmiyyətlərinin maliyyə hesabatlılığı, o cümlədən iri dövlət vergi ödəyicilərinin gəlirlər və xərclər smetalarının hazırlanması, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 9 iyun 2005-ci il tarixli 102 nömrəli qərarı əsasında təmin edilir. Həmin qərarla «İri dövlət vergi ödəyicilərinin gəlirlər və xərclər smetalarının tərtibi Qaydaları» və «İri dövlət vergi ödəyicilərinin gəlirlər və xərclər smetalarının icrası üzrə monitorinqin aparılması Qaydaları» təsdiq edilmişdir.
- Rəsmi məlumatlar və sorğumuza aldığımız cavablar üzərində qeyd olunan şirkətlərin hesabatlılığını tərtibi və aşkarlanması baxımından “Azərsu” ASC rəsmi saytında nəşr edilmiş məlumatlar haqqında aşağıdakıları demək olar:
  - ✓ Azərsu ASC nizamnaməsini dərc edib;
  - ✓ Azərsu ASC konsolidə olunmuş maliyyə hesabatları dərc olunur. Hesabatlarda MHBS tələbləri və Korporativ İdarəetmə Standartları yalnız qismən təmin edilir. Lakin bu hesabatlar Fəaliyyət haqqında məlumatlar qiymətləndirmə üçün yetərli deyildir;
  - ✓ İri dövlət vergi ödəyicilərinin gəlirlər və xərclər smetalarının tərtibi Qaydaları və Onun icrası üzrə monitorinqin aparılması Qaydalarına əməl olunması haqqında məlumatlar yoxdur.

- İctimai əhəmiyyətli qurumların fəaliyyətinin ictimaiyyət üçün açıqlığının sosial-siyasi əhəmiyyətinin milli qanunvericilik səviyyəsində hamılıqla təsbit edilməsi və fəaliyyət normasına çevirilməsinin təmin edilməsi hökumətin əsas prioritetlərindən olmalıdır. Bu məqsədlə həmin qurumların fəaliyyəti haqqında müfəssəl Hesabatın (fəaliyyət planı, fəaliyyətin nəticəliliyi və maliyyə məsrəflərin əsaslandırılması) tərtibi və açıqlanması mexanizminin formalaşdırılması zəruridir.
- İctimai əhəmiyyətli qurumların milli qanunvericiliyin təmin olunmasında "pilot" funksiyasını icra etməsi qanunvericiliyin digər strukturlarda daha mütəşəkkil əməl olunmasını stimullaşdırma bilməsi nəzərə alınmaqla xüsusi tədbirlərin həyata keçirilməsi vacibdir.
- Qeyd olunanları nəzərə alaraq hesab edirik ki, təcili olaraq Azərbaycanda Sudan istifadənin yaxşılaşdırılması və problemlərin həlli üçün qüvvədə olan Su məcəlləsi ilə yanaşı Su strategiyası formalaşdırılmalı və realizasiyası təmin edilməlidir. Araşdırmalar göstərir ki, ölkəmizdə sudan istifadənin strateji hədəfləri müasir inkişaf mərhələsində ictimai məhsul istehsalının su tutumluluğu, su itkisi, su hövzələrinin çirklənməsinin aşağı salınması kimi müəyyənləşdirilməlidir. Qeyd olunanlar həm içməli həm də istehsal məqsədli su istifadəsində vacibdir. Belə ki, dünya təcrübəsi və istehsal prosesinin mahiyyəti baxımından hesab olunur ki, su tutumluluğunun azadılması faktiki olaraq istehsalın enerji tutumluluğunun azadılması doğurur və buna görə də bütövlükdə xərclərin azalması, sudan istifadənin nəticəliliyinin yüksəlməsi baş verir.

DIQQƏTİNOZƏ GÖRƏ

TƏŞƏKKÜRLƏR